

Željko Cvrtila,
mr. krim.

Nakon nedavne eskalacije nasilja u Hrvatskoj, zbog načina izvršenja nasilnih akata, počela se javljati

dvojba je li riječ o organiziranom kriminalitetu ili terorizmu. Dvojba je postavljena i u najvišim tijelima državne vlasti, a razumljiva je prije svega zbog načina izvršenja kaznenih djela s kakvima se Hrvatska dosad rijetko susretala, isključimo li ratna događanja čiji su ciljevi i motiv bili posve jasni. Kako bismo razriješili dvojbu, problem treba sagledati s više strana.

Sad već izmijenjeni Kazneni Zakon RH regulirao je terorizam kroz tri članka. Protudržavni terorizam u čl. 141. i Međunarodni terorizam u čl. 169., a svakako treba razmotriti i kazneno djelo diverzije iz čl. 143. jer je ona, kao što je to korupcija unutar organiziranog kriminaliteta, jedna od osnovnih metoda djelovanja terorizma. Zakonske opise članaka, s obzirom da više nisu na snazi, nećemo prikazati, ali ih zbog usporedbe sa zadnjim izmjenama KZ-a i komparacije terorizma i organiziranog kriminaliteta treba spomenuti.

Diverzija kao dio terorizma

Terorizam, kao i organizirani kriminalitet, nije imao jedinstvenu definiciju. Različita nacionalna zakonodavstva pod terorizmom ukratko podrazumijevaju politički motivirano nasilje. Razlika između tog i nekog drugog kaznenog djela nasilja, inkorporiranog u opis ovog kaznenog djela (otmica, teška tjelesna ozljeda, ubojstvo, dovođenje u opasnost života i imovine općepasnom radnjom ili sredstvima), jest usmjerenost protiv države. Ni kod međunarodnog terorizma nije bilo jedinstvene definicije, iako postoje međunarodni pravni izvori kao temelj inkriminiranja. Kod međunarodnog je terorizma ključna namjera da se naškodi ne domicilnoj, već stranoj državi ili međunarodnoj organizaciji. Hrvatska je inkriminirala međunarodni terorizam kao globalnu prijetnju, jednako kao i domaći terorizam.

Diverzija je još jedno kazneno djelo upereno protiv unutarnje sigurnosti države. Mala je razlika između terorizma i diver-

Ciljevi drukčiji, ali **krvave metode iste**

U nekim su državama i terorizam i organizirani kriminalitet stavljeni pod istu "kapu" tijela nadležnog za njihovo suzbijanje jer su im isti ili slični načini djelovanja, pa i metode za njihovo suzbijanje trebaju biti jednake

zije jer akti diverzije uvijek mogu biti u funkciji terorizma. Neposredno nakon događaja teško ih je i razlikovati. Bitna je namjera, postizanje cilja. Kod diverzije nema inkriminacije prouzrokovanja osjećaja osobne nesigurnosti kod građana, ali gotovo je nemoguće da se to ne postigne aktima diverzije.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (NN 152/08), sva su tri spomenuta članka stopljena u jedinstveni čl. 169., a članci 141. i 143. su brisani. Dodani su još čl. 169.a (Javno poticanje na terorizam) i čl. 169.b (Novačenje i obuka za terorizam).

Zbog usklađivanja s međunarodnim, prije svega europskim zakonodavstvom, ali i zbog jednostavnijeg i jedinstvenog

definiranja terorizama, pribjeglo se redefiniranju članaka. To je svakako pozitivan pomak jer je u starim člancima vidljiva njihova povezanost i teška odjeljivost. U jedinstvenom članku inkriminiraju se i domaći i međunarodni terorizam. Logično je da je diverzija postala sastavni dio članka terorizma jer je njegova metoda djelovanja. Kazne su bitno povećane, a i sama je prijetnja terorizmom inkriminirana. Dodavanjem novih članaka inkriminiraju se i poticanje i novačenje, što je pomicanje granice inkriminacije toga opasnog kriminala.

Iz podzemlja žele u nadzemlje

Da bi se ta kaznena djela izvršila, nužna su osnovna djelovanja kojima se slu-

ži i organizirani kriminalitet. U nekim zemljama, poput Engleske, budući da je politički motiviran, terorizam se ne smatra organiziranim kriminalitetom, odnosno po njihovoj definiciji organiziranog kriminaliteta, ostvarivanje političkih ciljeva nije svrha kriminalne djelatnosti. No, proučimo li način djelovanja terorizma, vidjet ćemo da ne može djelovati bez novca, dakle cilj je ostvarivanje financijske moći. Često je to organiziranim izvršavanjem drugih kaznenih djela, kao što su ucjene, otmice, pljačke, proizvodnja i krijumčarenje droge..., kako bi se stekla novčana sredstva kojima se onda mogu financirati terorističke akcije. Cilj je i ostvarivanje društvene moći, prije svega političke, a kako znamo, organizirani kriminalitet vječno teži iz podzemlja doći - u nadzemlje.

Metode djelovanja gotovo su identične: zajedničko počinjenje kaznenih djela više osoba, skrb o svojim članovima, interni sustav sankcija, podjela kriminalnih zadataka i uloga, nasilje i zastrašivanje, brutalnost, korupcija, planiranje kriminalnih aktivnosti, trajnost, tajnost, reputacija, pranje novca, gospodarski i financijski načini poslovanja, veza s politikom, medijima, sudstvom i državnom upravom, međunarodno djelovanje, javno eksponiranje nositelja terorističkih akcija, specijaliziranost, oružje kao osnovno sredstvo... Sličan im je i razvojni put. Terorizam se također razvio iz pobune spram vladajućih struktura u državama, potpomognut vjerskim, etničkim, gospodarskim i drugim neriješenim problemima.

Da li terorizam doista nije organizirani kriminalitet? Jasno da on ima i neke specifičnosti, odnosno različitosti, kao što su nacionalna, vjerska ili politička isključivost, odnosno fanatizam, potpora dijela stanovništva na čijem području djeluje i za čije se interese navodno bori, žrtvovanje vlastitih života u korist ostvarivanja cilja, širenje općeg straha i nesigurnosti među stanovništvom, nasilna promjena vlasti, stjecanje političke i teritorijalne neovisnosti... Svakako je, kao i organizirani kriminalitet, dobro organiziran u ostvarivanju ciljeva. Dakle, ključna je razlika u postavljenim ciljevima. Dok je to kod organiziranog kriminaliteta stje-

canje materijalne dobiti, prije svega radi lagodnog života, kod terorizma je novac tek sredstvo u cilju ostvarivanja političkih ciljeva. No, ako dođe do ostvarenja tih ciljeva i nositelji terorističkih akata zauzmu neke političke funkcije, nisu li i oni postigli isti cilj kao i nositelji organiziranoga kriminaliteta - lagodan život?

Ključna je razlika u postavljenim ciljevima - kod organiziranog kriminaliteta to je bogaćenje, dok je kod terorizma novac tek sredstvo u cilju ostvarivanja političkih ciljeva

Neki njemački kriminolozi smatraju da je i terorizam jedan od specifičnih podstava politički motiviranoga organiziranog kriminaliteta kojega, uz znana obilježja, označavaju: spremnost na velika osobna odricanja, nepoštovanje vlastitog života, postizanje dobiti kao sredstvo za neku politički motiviranu odluku.

Ciljevi (ne)opravdavaju sredstva

Javorović¹ pod pojmom terorizma podrazumijeva smišljenu, pažljivo pripremanu, tajno organiziranu i provedenu nasilnu djelatnost (uglavnom ilegalnih, ali javnosti poznatih) organizacija ili skupina, usmjerenih na nedemokratsko, nasilno ostvarivanje javno proklamiranih političkih ili drugih ciljeva, vođenih pod geslom: "cilj opravdava sredstvo". Dundović² smatra da se terorističke aktivnosti, uz osta-

lo, financiraju i od novca pribavljenog krijumčarenjem droga.

Dakle, osnovni je cilj kriminalnih udruženja stjecanje, očuvanje i uvećanje materijalne dobiti. Nerijetko se, međutim, misli da je cilj organiziranog kriminala politička moć, no ona služi samo kao sredstvo za stvaranje, očuvanje ili uvećanje financijske dobiti³.

Terorizam je svakako "težak kriminal" i, kako vidimo, vrlo je sličan onomu što se smatra organiziranim kriminalom. Koristi organizirano činjenje kaznenih djela i organizirani kriminal za razvijanje, opstanak i širenje. U skladu s tim i politike suzbijanja terorizma i organiziranog kriminaliteta trebaju biti na istim osnovama, jer je terorizam u osnovi teški organizirani kriminal, bez obzira koliko bio uvijen u "svete" nacionalne, vjerske i slične ciljeve. Terorizam, kao i organizirani kriminal, rastače demokratske i pravne sustave suvremenih država ili onemogućuje njihovu uspostavu. Sagledavajući sve navedeno, može se slobodno reći da nedavni iznimno nasilan događaj - korištenje eksplozivne naprave - nije čin terorizma, već čin organiziranog kriminaliteta. Nigdje se ne pronalazi motiv ugrožavanja ustavnog ustrojstva ili prisile prema RH i njezinim javnim tijelima, stranim državama ili međunarodnim organizacijama, odnosno politički motiv. A naravno, i organizirani kriminalitet svojim nasilnim metodama djelovanja kod građana itekako izaziva osjećaj osobne nesigurnosti. ■

Napad na "blizance" WTC-a u New Yorku 2001. kao primjer najtežeg oblika terorizma

¹ Javorović, B., Terorizam, Policija i sigurnost, 1-2/97.

² Dundović, D., Tajne policijske operacije, Informator, Zagreb, 2003.

³ Kovčo – Vukadin, I., Suzbijanje trgovanja ljudima, MUP, Zagreb, 2004.